

Inledning

Under 1800-talet skedde ett paradigmskifte på synen av de mindre bemedlade. Att vara fattig var inte längre något av gud givet. Det medförde att olika filantropiska organisationer, med syfte att hjälpa de utsatta i samhället, började växa fram.

Till en början finansierades deras verksamhet av privata donationer. Under senare delen av 1800-talet dyker en ny finansieringskälla upp – basarer (ofta stavat med z, bazarer). Forskningen om basarer verkar vara mager. Har inte lyckats hitta särskilt mycket litteratur.

Sveriges första(?) basar hölls i Stockholm i april 1851 i stora Börssalen. Syftet var att hjälpa de nödlidande. Men vilka nödlidande? Det visste man inte. Efter basaren stängt framfördes olika förslag i pressen, men det slutade tydligen med att pengarna överlämnades till överståthållaren.

Vad gjorde man på en välgörenhetsbasar? Det bjöds på underhållning, i form av musik och teater. Ett vanligt inslag var tablåer. De visade ofta historiska händelser eller exotiska motiv.

På basaren såldes, auktionerades ut och lottades ut gåvor som skänkts till basaren.

Strax före sekelskiftet dök en ny ”fluga” upp – basarpost – vilket gör det hela intressant för oss filatelister. Man inrättade ett postkontor på basarområdet, varifrån man kunde skicka kort. Dessa

delades sedan ut på basarområdet. Det var kutym att meddelandet lästes upp högt. Avsändaren var ofta anonym och innehållet ibland lite ekivåkt. Speciellt på mindre orter, där alla kände alla, medförde detta säkert stor munterhet och kanske lite skvaller.

För att visa att portot var betalt användes speciella stämplat och/eller frimärken. Det förekom att försändelserna hade adresser utanför basarområdet. I de fallen försågs de med postens frimärken och basarstämpeln sattes då som sidostämpel på kortet.

Varifrån idén med basarpost kommer ifrån är oklart, men det förekommer basarpostmärken i USA.¹

¹ *United States Sanitary Commission organiserades 1861 och löd under War Department. Man anordnade marknader, sanity fairs, som gav ut märken 1864 där vissa märken har texten Bazaar (Scott Specialized Catalogue of United States Stamps and Covers).*

Bild från Godtemplarträdgårdens höstfest 1905. Notera postkontoret till höger i bild. Ovan en detaljförstoring. Bild: edtguz.